

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošlja-
njem na dom
za celo leto 3 glid. — kr.
pol leta 1 60
četrt leta 80
Naročnina se pošilja
opravištvu v stolnem
farovžu.

Deležniki tisk. društva
dobivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Posamesne liste
prodaja knjigar Novak
na velikem trgu
po 5 kr. — Rokopisi
se ne vračajo, nepla-
čani listi se ne spre-
jemajo. —

Za oznanila se pla-
čuje od navadne vrsti-
ce, če se natane en-
krat, 8 kr., dvakrat 12
kr., trikrat 16 kr.

Volilcem in volilnim možem

sodnijskega okraja

Maribor-Slov. Bistrica in Št. Lenartskega!

Znana Fric Brandstetter in Konrad Seidl bila sta l. 1871 proti g. Šumanu in dr. Radaju kot poslanca izvoljena za deželni zbor štajerski v Gradcu in sicer na 6 let. Bodo tedaj zopet splošne volitve za deželni zbor drugo leto, t. j. l. 1877. Toda Fric Brandstetter se drugih volitev kot poslanec ne bode učakal. Krvava c. k. okrožna sodnija v Celju ga je prejela in v zapor vteknila zaradi hudodelstva ponarejenja menjic (vekselnov) za 123.000 fl. in on čaka sedaj na sodbo. Vsled tega je primoran bil svoje poslanstvo za deželni zbor štajerski odložiti in bodo namestilne volitve v soboto 26 februarja 1876. Na isti den bodo pozvani stari volilni možje od l. 1871.

Dragi slovenski rojaki! vidimo sramoto, katero nam je volitev tujega prišleca, Nemca Brandstetterja naklonila, nemilo čutimo strahovita, vedno večja dačna bremena, katera nam nesrečno liberalstvo povsod nalaga: pri srenjah, pri okrajnih zastopih, pri deželnih in državnih stroških, prepričani smo, da se nam niti edina izmed Brandstetter-Seidlnovih obljub ni spolnila, strah nas navdaja, kečar pomislimo, kamo nas čedalje rastoče neverstvo, razuzdanost in brezštevila hudodelstva tirajo, bitka žalost se nas poprijema, če pogledamo okoli sebe in vidimo, kako hudo da trpi naša slovenska narodnost.

Dobro, tedaj pa se vzdramimo, otesimo enkrat nevredni jarm vsilenega nam liberalnega in brezvernega nemčurstva — ne volimo nobenega poslanca več iz Brandstetter-Seidlnove svojte — volimo domačega narodnega vernega človeka, če le mogoče Slovenca — bodi kmet, advokat — ali kapucinar, da je le naš in da zmaga!

Uredništvo „Slov. Gospodarja“ in tukajšno katol. polit. društvo bo rado sodelovalo, in pomagalo, da se vsi porazumimo. V ta namen pa prosimo, naj nam hitro narodni možje teh 3 okrajev

naznanijo svoja mnenja, svoje želje, svoje nasvete. Morebiti se nabaja pravi mož sredi kmetskih volilcev pri sv. Lenartu, Slov. Bistrici ali v Mariborskem okraju. To je potrebno, ako hočemo srečno porazumiti se. Treba je na vse ozir jemati in moža odbrati, kateri bo najbolj všeč in nam s svojo osebo najbolj pomagal do srečnega izida volitve. Mariborski Slovenci ne mislimo nikomur kandidata vsiliti, pač pa prosimo, da se brž porazumimo vsi in cepanje glasov zabranimo!

Ako smo Slovenci složni, ako se nam posreči brž pravega moža najti in za kandidata postaviti, zlasti pa ako volilni možje ostanejo možje in se ne zvržejo v babe — potem je zmaga naša, ki je sedaj gotovo veliko bolj lahka, ker sta nam pot do nje Brandstetter-Seidl po svoji sramotni pravdi sama nadelala in ugladila.

V Mariboru 18 jan. 1876.

Dr. Lavoslav Gregorec,
urednik.

Cerkvene zadeve.

Mariborska kulturna borba in c. k. namestnik.

K. Že v šte. 1. „Slov. Gosp.“ se je poročalo, kako je liberalni mariborski mestni zastop svetolepne pridige jezuita o. Forstner-ja prepovedal in zabranil, in da so se zoper to prepoved naš Mil. knez in škof pri c. k. namestniku v Gradcu pritožili, najprvije ustmeno in potem tudi pismeno.

Naj poprej zavračajo od magistrata navedeni uzrok, da razsaja po mestu kužna bolezen škarlata rekoč, da sta od 1. novbr. do 23. decb. le dva celó mala otročiča za to boleznijo umrla, da se tedaj od kužne bolezni tukaj govoriti ne more. Ako tak uzrok velja, potem bi se zamogla tudi vsaka druga pridiga, dá, celó navadna nedeljska božja služba prepovedati. — Pa bolj kakor to, nadaljujejo mil. knez, me k pritožbi sili žuganje magistrata, da bode o. jezuita, če vendar-le pride, koj po njegovem prihodu po policiji iz mesta iztirati dal. Meni ni znana nobena postava, rečejo

mil. knez in škof, ki bi dala mestnemu svetu pravico do takega postopanja, ki se sicer rabi le proti osebam, ki so na slabem glasu in za katerimi se z lovnimi listi (steckbrieflich) streže. O jezuit je, kakor se je me-tn. svetu naznanilo, Avstrijsk državljan, dosihmal neoporečen, pošten in spoštovan mož, stoječ v častiti službi profesorja. Slučajno sicer nosi obleko jezuita; ali družba Jezusova v Avstriji ni prepovedana, in še manj so jeni posamesni ndje preklicani (für vogelfrei erklärt); temveč kakor so dolžni, drugim enako, se državnim postavam podvreči, stojé pa tudi pod obrambo ravno teh državnih postav. Mestni svét tedaj ne more imeti pravice, s poštenim možem takó ravnati, kakor se navadno ravna le s cestnimi potepuhi. — Pritožbo sklenejo s prošnjo, naj blagovoli c. kr. namestnija Mariborski mestni svét podučiti in v postavne meje zavriniti.

„Marburger Zeitung“ in vsi liberalni in judovski listi so na pritožbo brž med svet poslali lažnjiv telegram, da je c. k. namestnik vloge škofovo odbil. Toda c. k. namestnik vloge ni odbil, ampak odobril in mestnemu svetu povedal, kar si je zaslužil. Naši ljudje pa si naj zapomnijo liberalno lažnjivost, ki ne laže samo v besedi in pismu, ampak tudi po telegrafu!*)

C. kr. namestnija je z odlokom dne 4. t. m. mestni svét zares takó krepko v postavne meje zavrnila in ga takó določno in umljivo podučila, da se nadjamo, ker si je s svojo kulturno borbo ročno prvokrat prste takó do živega opekeli, da ga z naprej več mikalo ne bode, Graških in drugih kulturnororcev posnemati.

C. kr. namestnija tedaj prepoved zaželjenih pridig naravnost prekličé, ter določno izreče, da bi se bile brez vsega oporekanja obhajati smele. Potem spodbije mestnemu svetu jegove razloge, rekoč blizo tako-le:

Ni verjetno, da bi bila kužna bolezen o Božiču po mestu razsajala; kajti take bolezni mestni svet ni nikoli dopričal, namestniji nikoli naznanil in mesca novembra celó njenega poročila ni poslal, da bi šklerlatna bolezen naraščala, in vendar bi bil moral po postavi vse to storiti, ako bi bila v mestu zares kužna bolezen. Vrh tega je dopričano, da sta od 1. novbr. do 23. decbr. le dva otročiča za rudečico umrla. Tedaj je bilo zoper postavu, iz tega uzroka pridige prepovedati.

Ne more se tudi mestnemu svetu pritrđiti, ako pridige nadalje prepove zató, ker bi utegnili med mestno druhaljo kaka rabuka, ali nekak punt nastati. Samo po sebi namreč ni bilo zoper postavu, ne da so se pridige oznanile, ne da se je duhovnik Jezusove družbe v ta namen poklical. Z ozirom na javni red bi se dala tedaj prepoved le takrat opravičiti, ako bi bil strah pred kakim prevratom v dejanskih razmerah vtrjen, to je, ako bi se bilo že kaj takega zgodilo, po čemur bi se

*) Dostavek uredništva.

moralo posneti, da pride verjetno do rabuke. Ako se pa kaj takega, kar je po postavi dopuščeno, prepove le zató, ker je mogoče, da bi se utegnil kak nered in nepokoj primeriti, je to popolno zoper postavu. Kajti prav v takih razmerah je dolžnost policijskega urada, s previdno pa močno roko vse zabraniti, kar bi utegnilo motiti po postavi dopuščeno opravilo, ali žaliti pravico poštenega domačina, kateri po postavi ima pravico v mestu svobodno prebivati.

In če slednjič mestni svet žuga, da bode o jezuita, ako vendar-le pride, takoj s policijsko silo iztirati dal, se mu mora povedati, da se sme kdo iz srenje iztirati le v slučajih, ki so v postavah določeni. Ali v omenjeni zadevi ni bilo nijnega postavnega uzroka za tako strogo postopanje; temveč mestni svet je s tem žuganjem naravnost prestopil temeljne državne postave, pa tudi §. 17 lastne srenjske postave Mariborskega mesta. Zato je pa tudi namestnija prisiljena izreči, da jako obžaluje, da mestni svét Mariborski nedvomljive državne postave takó očividno prezira.

To so zares moške in tehtne besede, ki jih je slavna c. kr. namestnija spregovorila! Zato hvala in zahvala jej! Zaupamo, da si jih bodo zapomnile še tudi druge gosposke, ter spoznale, da jim ni na voljo dano, cerkev motiti v njenih svetih opravilih iz kterihkoli izmišljenih ali vsaj nepriemernih uzrokov; ampak da se sme kterokoli cerkveno opravilo le takrat od svetne gosposke ustaviti, kedar mu nasproti stojé razlogi, v postavi določeni.

Občni zbor za stavljenje Slomšekovega spomenika 11. jan. 1876. Denarničar g. dr. Srnec je zbranim častilcem Slomškovim sledeče poročal. L. 1865. dne 24. sept. bila je na čast rajnemu Slomšku in v podporo jegovega spomenika velika beseda v čitalnici mariborski. Nabralo se je 178 fl. 24 kr. To je bil začetek glavnici za Slomškov spomenik. Potem so zaporedoma dohajali denarji iz vseh krajev, zlasti iz slovenskih škofijstev, dekanij in fará. Več mariborskih gospodov je plačevalo mesečne doneske po 2 fl.

izmed odličniših dariteljev imenujemo sledeče. Mariborski bogoslovci s profesorji vred so darovali 160 fl., urednik Danice je poslal enkrat 87 fl. in enkrat 50 fl., fara sv. Martina na Paki 50 fl., ljubljanski konzistorij zbirko 10 dekanij 205 fl. 80 kr. tržaško škofijstvo 72 fl. in goriško 22 fl., potem celjska dekanija 80 fl., konjiška 44 fl., ptujška 85 fl., Veliko-nedeljska 36 fl. Druge dekanije in fare so darovale manjših doneskov. Čitalnica v Kranju je poslala 40 fl. Rajni stolni dekan Pikel je daroval 50 fl. in tudi že rajni stolni župnik Kostanjevec 30 fl.

Te in druge darove je blagi g. dr. Prelog kot prvi denarničar zvesto zapisal v posebni knjigi in potem v Mariborski hranilnici založil. Darovano srebro je prodal za 60 fl. 60 kr., 3 cesarske zlate in 5 frankov pa ohranil. Denarji so ostali v hranil-

nici, razun 1600 fl., ki so se posodili g. prof. Sinkotu, in 500 fl., koje je imel dr. Vošnjak. Poznej so se ti zneski zopet vplačali z obresti vred. L. 1872 je dr. Prelog na smrt zbojtel in zato so se k njemu podali: dr. Srnec, prof. Šuman in prof. Šinko in od njega prejeli denarje s kujigami in zapisniki vred. G. dr. Srnec je potem kot novi denarničar 9. sept. 1872 vse denarje skupaj spravil ter vso svoto 4702 fl. 28 kr. djal v mariborsko banko, kder je glavnica narastla do 14. nov. 1874. na 5344 fl. Potem so se denarji zopet vložili v mariborsko hranilnico in sedaj znaša vsa svota 5682 fl. 3 kr. Razun teh denarjev brani denarničar 3 cesarske zlate in zlat 5 frankov.

Občni zbor je poročilo vzel na znanje in g. dr. Radaja in g. prof. Valenčaka odbral za pregledovalca računov, g. dr. Srnecu pa je za vrlo in skrbljivo denarničarsko poslovanje izrekel svojo zahvalo. (Konec prih.)

Slovenecem, zlasti udom bratovščine, „Večna ura za srečno smrt“ v Selnici nad Mariborom se naznanja, da vpisovanje v omenjeno bratovščino, ki se je do sedaj v šoli oskrbovalo, zanaprej prevzamejo dušni pastirji v farovžu. Vsakteri toraj ki h tej bratovščini pristopiti želi, naj se v prihodnje oglasi v farovžu. Farno duhovenstvo v Selnici preponižno prosi vse čč. gg. duhovnike svojim vernim, zlasti udom omenjene bratovščine, to spremembo naznaniti.

Gospodarske stvari.

Nekaj v polajšanje pri rabi nove mere in vage.

II.

Malo ali nič bolje ko krčmarji so nastavili štacunarji novi meri novo ceno. Prvič velja že povsod za resnično matematično pravilo, da n. pr. polovica od 7, 9, 11, 13 kr. itd. ni $3\frac{1}{2}$, $4\frac{1}{2}$, $5\frac{1}{2}$, $6\frac{1}{2}$ kr., ampak 4, 5, 6, 7 kr.; čim manjše je število, za toliko več v primeri je kupovalec poškodovan. Drugič so tudi štacunarji novi meri pristujočo ceno, če je število neravno ali ima dele krajcarja zraven sebe, povsod ogladili in poravnali tako, da se da v štiri, vsaj pa v dva dela razdeliti; kar je veljalo na pr. funt 9 kr., ima veljati kilo (kilogram) $16\frac{1}{10}$ kr.; teh $\frac{1}{10}$ kr. bi pa štacunar bil na zgubi, ako bi blago dal za 16 kr. kilo, tedaj se mu bolje zdi, da kupec zgubi $\frac{9}{10}$ kr. in plača za kilo 17. Toda „17“ je čudna številka; ne da se razdeliti ne v polovico, ne na štiri dele; zato jo potisne na 19 ali celo na 20; kdor kupi potem cel kilo, ga dobi morda za 18 celo še tudi za 17 kr. (v prvem slučaju plača $1\frac{9}{10}$, v drugem le $\frac{9}{10}$ kr. preveč), ali za četrt kilo bo moral dati 5 kr., kar znese 20 kr. kilo.

Najhuje pa je pri tem še to, da tak, ki na drobno, t. j. v delih litra (pol, četrt litra) ali kilograma (pol, četrt kilo) kupuje, ne dobi skoro

nikdar celega litra ali kilograma. Kupi 4 četrtlitre vina, ki je bilo po 40 kr. bokal in bi moralo biti po $28\frac{9}{10}$ kr.; za vsak četrtliter boš dal 8 kr., tedaj za liter 32 kr., t. j. $3\frac{7}{10}$ kr. preveč. Potem stoči te 4 četrtlitre v posodo, ki drži liter, in videl boš, da nimaš polnega litra — če ti krčmar ni natočil čez črto, kar se pa kaj redkokrat zgodi. Ravno tako težko boš iz 4 četrtkilogramov, za ktere si po zgoraj navedenem primerljeji mesto $16\frac{1}{10}$ kr. dal 20 kr., dobil popolen kilo.

Vrh vsega tega je druga še bolj nevarna past za nevedne kupčevalce in prodajalce nasproti brezvestnim ljudem, in to pri vagi. Kilogram ali kilo je toliko, kolikor dva colna funta po 28 lotov. Dozdaj se je pa (izvzemši pošto in železnico) pri nas kupovalo in prodajalo le po dunajskem funtu, ki ima 32 lotov, tedaj 4 lote več od colnega. Kilo ima pač dva colna funta ali 56 lotov, ne pa dva navadna funta po 32 lotov; do 2 funtov manjka celih 8 lotov ali četrt funta. Zato ima kilogram veljati le toliko, kolikor veljata dva colna funta ali 56 lotov, nikakor pa ne toliko, kar sta veljala dva navadna funta. Če si za stari funt kakega blaga dal, n. pr. 14 kr., ne daj na podlagi iste cene za to blago več ko 25 kr. za cel kilogram ali 100 dekagramov. Ravno tako se varuj, kedar kaj prodajaš. Zapomni si, da je kilogram čert funta manj, ko dva cela stara funta in po tem se ravnaj pri ceni.

Ceno nekterih reči, n. pr. mesa, v nekterih krajih določuje mestna ali krajna gospóska. Vendar je ne gledé na to, da se mesarji malokje držé te cene, občinstvo izročeno milosti in dobrotljivosti mesarjev, pri vsem tem pa dá za isto kvaliteto mesá pri kilogramu gotovo par krajcarjev več, ker se mesarji pri teletini, svinjetini, koštrunovem ali kozlovskem mesu, pri slanini, sploh pri mesnem blagu, za katero nobena gospóska ne določuje cene, ampak mesarji sami, ti držé napačnega pravila, da je kilo toliko ko 2 funta (navadna, ne colna) in za pol kilograma, n. pr. slanine (špeha), teletine itd. zahtevajo toliko, kolikor so zahtevali prej za funt. Če kupec to plača, dobi tri lote mesa pri funtu premalo. Na ta način se je sploh bati, da bo mesó izdatno podraženo, dasiravno cena živine pada.

Najslabše bodo skonca shajali tisti kupovalci, ki bodo po dosedanji navadi jemali zlasti reči za kuhinjo ne po vagi, ampak po „groših“ toliko „krajcarjih“ ali „deseticah.“ Ti se morajo popolnoma na vest in poštenost prodajalca zanašati. „Za groš tega in tega“, veli ženica, ki pride v štacuno. Za groš je dobila prej, n. pr. 6 lotov; 6 lotov pa je $3\frac{4}{10}$ dekagramov (3 dekagrame in 4 grame); gram je tako majhen, da se razen v lekarni drugje rabil ne bo. Zato bo štacunar na stran pustil 4 grame in dal ženici le tri dekagrame, ker bo rajši sam se varoval zgube, kakor ženico škode. Če bo ženica prišla 100krat s svojim grošem, bo imel štacunar od nje 400 gramov ali 40